

GYŰJTŐ: KAMTAY ORSOLYA	
GYŰJTÉS IDEJE: 2008.	
TART: KIRÁNDULÁS A SOMOGYI TÁJHÁZAKBA, EGYHÁZI ÉS HELYTÖRTÉNETI GYŰJTEMÉNYEKBE	
	4 lap
FÖLDRAJZI MUTATÓ: SOMOGYMEGYE	
SZAKMUTATÓ:	X, 2
	XXIX,

--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Kirándulás a somogyi tájházakba, egyházi és helytörténeti gyűjteményekbe

Utunk első állomása **Andocs**, a híres búcsújáráhely. A legenda szerint Kalocsa határában álló kápolnát- mivel egy helybeli gazda állatait a vihar elől betervele megszenteltelenítette- az angyalok a földről fölemelték és elhozták Andocsra. Más változat szerint a kápolnát a törökök vagy a protestánsok elől büntetésül menekítették el az angyalok és tették le az andocsi völgyben.

Andocs kegyhellyé válása az 1660-70-es évekre tehető, amikor Horváth Miklós jezsuita atya látott el szolgálatot a településen. Működése alatt (1665-1681) több búcsút is kieszközölt a Szentszéktől, mígnem Andocsot Ny-Magyarország legjelentősebb búcsújárá helyévé fejlesztette.

A jezsuiták 1686-ban elhagyták a települést, a kegykápolna egy ideig gondozás nélkül maradt, majd 1716-ban a ferencesek vették birtokba. 1725-1740 között kolostort emeltek és 1739-1745 között a gótikus kegykápolnához barokk stílusú templomot építettek.

A barokk stílusú oltár 1746-ban készült. A közepén álló kegyszobor Szűz Mária, karján a gyermek Jézussal fából faragott, 1500-1520 közötti munka. Egyik oldalon Szt. Ágota, a másikon Szt. Dorottya alakja látható. Szűz Mária e védőszentek társaságában fogadja az Árpád-házi királyoknak, Szt. Istvánnak és Szt. Lászlónak a hódolatát. A szentély diadalívén gazdagon faragott és aranyozott Szentháromság látható.

A búcsújárá hely hagyományainak ápolásáért sokat tettek a ferencesek, kezdetben a Kapos, a Sárvíz és a Balaton teremtette természetes határon belüli közösségek keresték fel, majd fokozatosan egyre szélesebb kisugárzása lett e szakrális központnak. Nemcsak a lelki megtisztulás színhelye volt, hanem a fiatalok ismerkedésében, párválasztásában is jelentős szerepet játszott. Napjainkban az ország minden területéről érkeznek hívek a Mária ünnepekre, de tartják a pünkösdi, a Szentháromság-napi búcsúkat is.

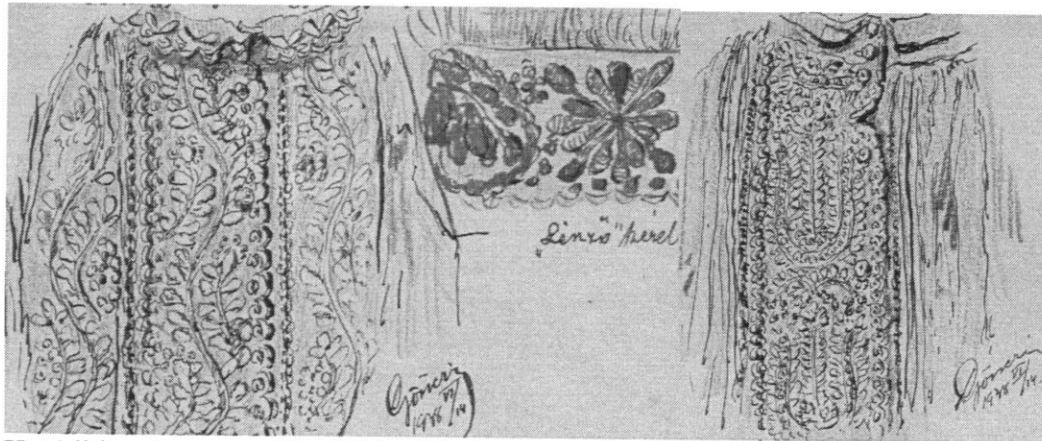
A plébánia egyik szárnyában helyezték el azokat a ruhákat, melyeket az elmúlt évszázadokban hálaképpen Szűz Máriának hoztak a hívek. A kegyszobrot 1747 óta öltöztetik, azóta 258 db ruha gyűlt össze. Általában kéthetente (pénteken) cserélik az öltözetet a szobron a liturgiának megfelelően. A ruhaajándékozás szokása ma is él a búcsújárák körében.

Andocs után a Szántód felé vezető főútról letérve **Karád** felé vesszük az irányt. Az alig 9 km-es távolság megtétele után a hímzéséről, népdalairól, néptánc kultúrájáról híres faluba érkezünk. A település a 18. században élte virágkorát, ekkor mezővárosi rangra emelkedett, iparosai céhekbe tömörültek, vásárai híresek voltak. Járási központtá már nem tudott válni a 19. század végén, csak nagyközségi pozícióját őrizte meg napjainkig.

A települést a somogyi fehérhímzés egyik központjaként is számon tartjuk, ahol a 19. században hagyománya volt, hogy a lányok jegyínget varrtak választottjuknak, amit gazdagon díszítettek. A feles- vagy pamutvászonra előrajzolt szabadrajzú mintákat („korsós, indás-leveles, pillés, pacalos” stb) az anyag szálával azonos fonallal varrták ki. A vászoning „divatjának” elmúltával az 1930-as években megindult a minták újravarratása, de már csak terítőknék, díszpárnáknak, könyvjelzőknék stb. a városi megrendelők és a balatoni nyaralók igénye szerint. Tervezőjük Tautner Ilona (1898-1963) volt, akinek a munkáját 1963-ban népművészet mestere címmel ismerték el.

Attila utca 4. szám alatt található a tájházzá alakított lakóépület, amit 1979-ben vásárolt meg a Községi Tanács a Zsuberács (felmenőik takácsok voltak) családtól. A tömésfalú, lopott tornácós ház építése a 19. század második felére tehető (1860-1880), amikor Külső-Somogy falvaiban-így Karádon is-már nemcsak az építkezésben, hanem a berendezésben is polgári hatások érvényesültek. A ház részben a helyi iskola helytörténeti gyűjteményének tárgyaiból, részben a falu adományaiból lett berendezve, amit a Rippl-Rónai Múzeum néhány darabbal egészített ki.

Az első szobában enteriőr látható a 20. század eleji berendezéssel és a szabadkéményes konyha is ezt a kort idézi. A hátsó szoba vitrinekbe rendezett kiállítása a karádi hímzész hagyományt eleveníti fel.

Karádi Inge rajza a Rippl-Rónai Múzeum gyűjteményéből

A Balatontól 20 km-re fekvő **Buzsák** szintén híres hagyományápolásáról. A 17. század végén betelepülő horvát népcsoport nemcsak az állattartáshoz értett, hanem az asszonyok a szövés és a hímzés mesterei is voltak. Az 1979-ben megnyílt tájház a 19. század második felében épült és már több átépítés nyomát viselte magán, amikor a műemléki helyreállítása megkezdődött. Az építészek az eredeti állapotnak megfelelően újjították fel. A telek a lakó és gazdasági épületekkel (istálló, fészer, magtár) együtt tipikusan nagygazda porta képét mutatja, mely típusból a helyben megőrzött népi építészeti emlékek közül a megyében ez az egyetlen. Az oldaltornácos lakóház első szobájának és szabadkéményes konyhájának berendezési tárgyai az egykori gazdák életmódját, tárgykultúráját reprezentálják.

A hátsó szoba kiállítása a 20. század elejétől népszerűvé vált buszáki hímzés három fő csoportjával, a fehér, a kék-piros pamuthímzéssel és a színes gyapjúhímzéssel ismerteti meg a látogatókat, de a rátétes technika alkalmazását is bemutatja.

A hímzés ma is hozzátartozik az asszonyok mindennapjaihoz. Rendszeresen tartanak a tájház udvarán bemutatókat, ahol vásárolni is lehet termékeikből.

Buzsáki tájház (szobarészlet)

Amennyiben az idő engedi sétát teszünk a **táskai szőlőhegyen** is, ahol a 18. század végén, a 19. század elején épült pincéket még ma is rendeltetésszerűen használják a gazdák. Marcali és Kéthely között fekvő Lóki csárdában elfogyasztott ebéd után a 18. század végén épült **vörsi tájházat** látogatjuk meg, melynek fenntartója a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatósága.

A talpas, favázás sövényfonásos, sárral tapasztott lakóház elől- és oldaltornácos. Az épület eredetileg három osztatú volt, elől a szoba, középen a füstökonyha, hátul a pitar szélességében kinyúló kamra. Jankó János 1902-ben még ezt az alaprajzi elrendezést közölte az épületről. Jelenlegi elosztása, a nagyméretű kamrából leválasztott kisebb kamararész a 20. században történt átalakítások eredménye, amikor egy hátsó szoba kialakítása vált szükségessé a házban lakó családnak.

A lakóház utolsó tulajdonosa 1971-ben költözött ki, majd az Országos Természet- és Környezetvédelmi Hivatal gondoskodott a műemléki helyreállításáról. 1978-ban a falu adományaiból rendezték be a tisztaszobát, a konyhát és a kamrát. A hátsó szobában a Kisbalaton élővilágát bemutató kiállítás látható. A pajtában jelenleg nincs kiállítás, a fenntartó terve, hogy gyermekfoglalkoztatóvá alakítja.

A vörsi tájház konyhája (részlet)

Vörs szomszédságában találjuk **Balatonszentgyörgyöt**, ahol az 1839-ben épült Csillagvár u. 68. szám alatt álló lakóházat már az 1960-as évek elején felújította a Somogy Megyei Idegenforgalmi Hivatal és „tájmúzeummá” rendezte be. Fenntartója és működtetője jelenleg a helyi önkormányzat.

A két lakrészes épület hat helyiségből és egy pincéből áll. Külön érdekessége a háznak, hogy az első lakrész kamrája a ház nyugati, utcai homlokzatát is kísérő pitarból lett leválasztva. A háznak építészeti szempontból érdekes megoldása, hogy az oldaltornáca osztott. A födémszerkezet az elő és oldaltornác találkozásánál egy vaskos „küoszlopon” nyugszik, amit fa pitaroszlopok követnek. A második konyha bejáratától a pitart mellvéddel lezárták, az erre támaszkodó téglapillérek a hátsó födémrészt tartják. A hátsó szoba alatt boltíves pince húzódik, aminek a lejárata a pitarból nyílik. A ház berendezése helyi gyűjtés eredménye. Amennyiben az időnk engedi a kirándulás végén a mesztegnyői néprajzi-helytörténeti gyűjteményt is megtekintjük, melynek a község központjában az egykori fiúiskola ad helyet.

A faluházként és erdei iskolaként működő épület a vele szemben álló 18. század derekán épült templommal és ferences kolostorral egyidős.

A gyűjtemény létrehozója, kialakítója Kövesdi Tiborné (Gizi) tanítónő már nincs közöttünk.

A gyűjtemény megtekintését azért tartjuk indokoltnak, mert a köré szerveződő közösségi élet és a hagyományápolás példaértékű Somogyban.

megjelenet : Tájékoztató levelel 2008 / 1